

Aurora Bertrana, sense melindros

M. ISABEL PIJOANI PICAS

ASSAIG

Glòria Granell, Daniel Montaña i Josep Rafart, coordinadors, *Aurora Bertrana, una dona del segle XX*. Associació Cultural El Vilatà del Berguedà. Departament de filologia i filosofia de la Universitat de Girona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 2001.

Aurora Bertrana, una dona del segle XX ens presenta una visió polièdrica de la personalitat literària de l'escriptora en una recopilació de les ponències d'unes jornades d'homenatge que, amb motiu del 25è aniversari de la seva mort, es van celebrar a la Universitat de Girona el 7 d'octubre del 1999, organitzades per aquesta Universitat de Girona i l'Associació Cultural El Vilatà del Berguedà juntament amb altres activitats culturals i lúdiques. Coordinades per Glòria Granell, Daniel Montaña i Josep Rafart, les jornades foren impulsades amb el desig de recuperar la memòria d'una dona singular i tenaç, avançada en el seu temps, de vida aventurera i plena de dificultats, lluny dels motlles socials preestablerts, autèntica gran dama de les nostres lletres per la varietat i la riquesa de la seva obra, però, malauradament, una desconeixuda, sovint, per a la gran majoria de catalans, fins i tot per als qui sabien que era la filla de Prudenci Bertrana.

Aquest llibre aplega deu estudis d'una profunditat envejable, necessària per oferir-nos el panorama general de l'aportació literària d'Aurora Bertrana.

L'ART MEMORIALÍSTIC

El primer estudi de Xavier Pla ressalta l'art memorialístic de l'escriptora, la qual, primer, va fruit apassionadament de la vida per, després, decidir-se a escriure-la, sota l'ombra literària de Colette, exemple de dona sense prejudicis, com es percep a les seves novel·les autobiogràfiques *Chéri* i *Sido*, i seguint els consells de Víctor Català, amb qui manté una bona amistat, referida més endavant. No cal dir que l'article de Xavier Pla té el mèrit d'ajudar-nos a valorar i repensar, amb justícia, les *Memòries* d'Aurora Bertrana, tan interessada per la biografia, gènere en què va excel·lir amb la del seu pare (*Una vida*, 1965) i autora d'un extens autoretrat que revela un procés de construcció psicològica d'una identitat al llarg de les diferents etapes de

l'existència humana: des de la infantesa, lliure i protegida, alhora; l'adolescència, somniosa, a la bovariana manera, amb permís de Flaubert; la joventut, audaç i aventurera, en donar-se a conèixer a la societat catalana dels anys 30, fins a la maduresa, entre angoixes i decepcions per les constants dificultats de tota mena, les

Veu de Catalunya el 1923, amb què es va estrenar com a escriptora. Real exposa les claus explicatives de la consideració d'Aurora Bertrana com a paradigma de dona moderna, original i compromesa amb la realitat política, social i cultural del seu temps.

Al tercer estudi, *Retrats de dones als Paradisos oceànics*,

Aurora Bertrana, filla de Prudenci Bertrana, va morir el 1974

Una imatge de joventut de l'escriptora

quals condicionen un jo, a voltes, indomable, malgrat els sacrificis.

El segon, que és de Neus Real, porta el títol *De la xocolata amb melindros a la mostassa alemanya: Aurora Bertrana, un nou model de la intel·lectual catalana moderna* i incideix en la configuració d'una determinada imatge d'*enfant terrible*, articulada per ella mateixa com a personalitat singular, en literaturitzar-se ja des dels inicis de la seva carrera, en el període de preguerra, quan va publicar *Impressions d'una estudianta*, set col·laboracions aparegudes a *La*

Marta Vallverdú analitza una galeria de personatges femenins apareguts a *Paradisos oceànics* (1930), excel·lent llibre de viatges de Bertrana, fruit de les reflexions personals extretes de l'observació de paisatges, costums i, sobretot, de les dones maoris, durant la seva estada a Tahití (Polinèsia), on va residir durant tres anys (1926 - 1929), seguint el seu marit Denis Choffat, que va ser nomenat tècnic de la nova central elèctrica.

Al quart estudi, *Gènere, guerra i colonització en l'obra d'Aurora Bertrana*, Francesca Bartrina analitza els rols de gènere com a categories mutables condicionades per la cultura, la història i l'etnicitat en un context poc estable, a conseqüència de dos esdeveniments històrics fonamentals: el món després del colonialisme, tractat al llibre de viatges *El Marroc sensual i fanàtic* (1936), i la Segona Guerra Mundial, present a les novel·les *Tres presoners* (1957) i *Entre dos silencis* (1958).

El cinquè estudi, *El Marroc sensual i fanàtic' (1936) d'Aurora Bertrana i el Protectorat espanyol al Marroc*, realitzat per Joan Nogué, s'inicia amb una in-

troducció interessant a l'entorn geopolític de la zona a l'època de l'autora i fa una anàlisi del contingut subratllant la visió que ella tenia del fet colonial en el Marroc i, sobretot, l'actitud adoptada davant els conflictes de les dones musulmanes.

A continuació, la miscel·lània presenta dos escrits que aborden la relació de l'escriptora amb altres personalitats culturals de l'època. El primer, que és de Catalina Bonnin, destaca la seva cordial admiració per Víctor Català, cristallitzada en una amistat que es va intensificar sobretot els dos estius que Aurora Bertrana va passar a l'Escala (1963 - 1964), i s'albira com a possible influència d'Albert sobre Bertrana, en estimular-la a escriure el llibre de contes *Oviri i sis narracions* i la novel·la *Vent de grop*. El segon sobre la correspondència entre Bertrana i Pau Casals (1945 - 1953), a cura de Glòria Granell i Joaquim Rabaseda, publica cartes de tots dos autors i comenta la seva relació epistolar, veritable testimoni del procés vital i anímic d'Aurora Bertrana en les hores més dolces del seu exili a Prada després de la Guerra Civil.

Completen aquest recull dos articles, els quals glossen la personalitat humana de l'autora: *El Berguedà en la vida i l'obra d'Aurora Bertrana*, a càrrec de Daniel Montaña i Josep Rafart, i *L'Aurora que vaig conèixer*, escrit per Enric Sabadell, en què evoca un autèntic viatge sentimental pels darrers anys de la vida d'Aurora Bertrana, amb qui ell va compartir amistat i de qui va esdevenir el secretari i hereu dels seus manuscrits. El volum es completa amb un article sobre el fons d'Aurora Bertrana a la Universitat de Girona, a cura dels bibliotecaris Lourdes Oliva i Jaume Rufi.

UNA ESCRITORA EXEMPLAR

En definitiva, *Aurora Bertrana, una dona del segle XX* és un ampli ventall d'estudis, encertadament suggeridors, sobre la vida i la producció d'una escriptora exemplar "per la seva reivindicació de la independència personal, la defensa de la individualitat, la creença en la força de voluntat i la perseverança individual, l'exaltació de l'inconformisme social, la set d'aventura, la curiositat insaciable i l'amor pels mons desconeguts". Indiscutiblement lluny, és clar, del gust de la xocolata amb melindros d'una creació considerada pròpiament femenina, la literatura d'Aurora Bertrana manté, malgrat el pas dels anys, gust de mostassa alemanya pel caràcter feminista que incorpora.

ASSAIG

Viatge al país de l'arròs

J.M. MARTÍNEZ POLO

Emili Piera i Francesc Jarque, *La nostra cuina*. Edicions Bromera. Alzira, 2003.

Què mengem els valencians? De Vina-ròs a Oriola el tòpic diu que la majoria fem pàtria, un dia per setmana, davant d'un plat d'arròs. La resta de la setmana, i això més que un tòpic sembla una realitat indefugible, molts enyorem els dinars de la mare o de la iaia i, amb els fills al menjador de l'escola, mengem al nostre lloc de treball.

El llibre *La nostra cuina* ens parla de la cuina valenciana, una de les més castigades pels tòpics reductors i els menús turístics. Abans que aquest país esdevinga un immens parc temàtic, l'escriptor Emili Piera i el fotògraf Francesc Jarque han fet un recorregut molt complet i amè pels aspectes bàsics del menjar dels valencians: les matèries primeres, la cuina elemental (el pa amb oli i sal, les coques, les amanides i les verdures al forn), les olles i els *putxeros* (la cuina de cullera), el peix, el marisc, la carn i, no hi podien faltar, els arrossos.

També hi trobarem un apartat per al vi, les llepolies, els gelats i la cuina d'autor; tot amanit amb receptes i suggeriments per si de cas volem dinar fora de la llar familiar en els cada vegada més nombrosos restaurants que ofereixen cuina del país.

AMB MOLT BON CUST

Aquest és un llibre fet amb molt bon gust i amb la mateixa cura que la monografia *València per a veïns i visitants*, amb Joan Francesc Mira en el paper de narrador que ara té Emili Piera, i amb Francesc Jarque que repeteix el de fotògraf, en un llibre de cuina fet des d'una perspectiva nova, moderna i acurada.

Es tracta d'una monografia que pot ser assaborida de moltes maneres, ja que el format del llibre admet moltes possibilitats. De segur que hi ha lectors que tindran una tendència més clara de mirar -i admirar- les fotografies, d'altres provaran d'aplicar les més de 100 receptes dels millors restaurants que hi apareixen recollides, molts -com jo mateix- coneixeran de primera mà, i d'una manera irònica molt característica, les anècdotes i la història d'una cuina que, com deia el gastrònom Llorenç Millo: "No és ni més rica ni més pobra, ni més bona ni més dolenta que qualsevol altra, però que té el mèrit de ser la nostra".